

BLEJSKI POUK

Ne prvič ne zadnjič se ne bi zgodilo, če bi se gost jugoslovan = skih komunistov za časa svojega bivanja v Jugoslaviji vzdržal kritike njenega političnega sistema. Nekateri najdejo vzrok za to v vljudno = sti; nekako v tistem smislu, da podarjenemu konju ne gledaš na zobe. Podobno tudi ne opaziš napak pri režimu, ki ti je preskrbel počitnice. Nič se ne bi čudili, če bi se tudi vodja britanskih laburistov g. Attlee ob svojem obisku pokazal pretirano obzirnega, kot so se pokazali v svojih izjavah g. Eden, ga. Rooseveltova in g. Adlai Stevenson, ki so pred njim obiskali Jugoslavijo. Celo radovedni zapadni časnikarji so ob takih prilikah zelo uvidevni in pazijo, da ne stavljajo nerodnih vprašanj ki bi mogla koga spraviti v zadrego ali pa njim samim povzročiti ne = prilike, ko bi si hoteli podaljšati dovoljenje za bivanje v Jugoslaviji.

In vendar nas je g. Attlee to pot resnično presenetil. Kot poročamo na drugem mestu, je na Bledu kritiziral politični sistem Jugoslavije, tako da ga je čul ves zapadni svet in tudi Jugoslovani. Podvomil je nad demokracijo, ki ne dovoljuje tekmeča vladajočemu režimu. Kljub tej predrznosti si noben komunist ni drznil ugovarjati. Nasprotno je iz tajinstvenih vzrokov uradna BORBA priznala, da je ponaredila Attleevo izjavo in da je obiskovalec v resnici kritiziral najbolj občut = ljivo točko domačega režima. Morda so s preprosto prebrisanostjo hoteli pokazati, da le niso tako slabi, kot si zdi, češ da pri njih samo = kritika nadomesti tekmujočo opozicijo.

O vsem tem je prav verjetno bilo govora tudi kasneje na Brionih. Vendar je temeljita razlika med zasebnimi razgovori še tako uglednih ljudi in med javno izjavo. Javna kritika je vredna tem več, ker si ti tovcji že dolgo prizadevajo, da bi se vgnezdili med zapadnimi socialističnimi strankami in delavskimi zvezami. Poleg tega je izjavo podal nedvomno najuglednejši prvak mednarodnega socializma. Med laburisti je sicer nekaj prenapetežev, ki so zelo glasni, vendar brez odločilne ga vpliva. G. Attlee, ki se z njimi ne strinja, je zaradi tega nesporni vodja te stranke, ki jo zaenkrat poleg skandinavskih kot edino v Evropi prevzema polna odgovornost za vlado države. Socialisti v državah, kjer ni verjetnosti, da bodo prišli na oblast, so mnogo bolj zaneseni, manj resni, hujši nepraktični teoretiki in zaradi tega bolj zgovorni v hvali Titu. Prav zaradi tega njihov glas tudi toliko manj šteje. G. Attlee ni nič pomišljal z odgovorom na postavljeno vprašanje, da je sebični politični sistem vzrok velikim oviram, ki stoje na poti sodelovanja med jugoslovanskimi komunisti in zapadnoevropskimi socialisti. Prav to je bil vzrok pred nekaj meseci, da je Socialistična internacionala pri preučevanju stališča do Jugoslavije "prešla na naslednjo točko dnevnega reda".

Ko je Tito poslušal na vljuden način povedano neljubo resnico o odvratnosti svojega režima, ki mu je že dolgo dobro znana, je najbrže odgovarjal po stari navadi. Politiko enostrankarstva je opravičeval z izrednimi razmerami, ki da vladajo v Jugoslaviji. Spet je bila najbrž reakcija kriva, ker hoče staro in gnilo Jugoslavijo z vsemi izkoriščalniki in fašističnimi režimi. Balkan je Balkan in tam demokracija po zapadnem vzorcu ni mogoča. Tito je vsekakor modroval, da le močna roka drži Jugoslavijo skupaj. Kakor hitro bi dovolil več strank, bi se ta = plamtele narodnostne mržnje med Srbi in Hrvati ter med Srbi in

Macedonci. Obstoj Jugoslavije bi bil v nevarnosti. Namesto krepke države na važnem strateškem položaju bi imeli šibko tvorbo z notranjimi prepiri ali pa vrsto še šibkejših drobnih držav, ki bi vodile medsebojno hladno ali vročo vojno. Tak opereten položaj postane v današnjih razmerah lahko usoden, ker bi nered silno lahko izkoristili kominformovci, izvedli državni udar in se s tujo pomočjo polastili oblasti. Sovjetski medved bi požrl novo državo in se nevarno približal Sredozemlju.

Tako so naši komunisti govorili in pisali sto in stokrat. Tako g. Attlee kot vsak drugi jim mora priznati, da imajo deloma prav in da tisti osnovni delček resnice spretno napihnejo za svoje koristi. Težko je zanikati, da je Jugoslavija politično in gospodarsko polrazvita dežela. Komunisti iz tega izvajajo, da še ni dozorela za polno demokracijo. In mnogi v emigraciji jim pomagajo in pritrjujejo, čeprav nehote.

Politična emigracija bi se morala naučiti dvoje. Prvič, da je Jugoslavija mednarodna stvarnost in da nobenemu zapadnemu politiku ne prihaja na misel, da bi jo razbijal in kompliciral že itak zamotane evropske probleme. Drugič, da ima svoboda v Jugoslaviji več zagovornikov, kot si mislimo, a da s svojim nedelom neslogo in zastarelo miselnostjo dokazujemo, da bi s svobodo ravnali kot svinja z mehonom in je zato nismo vredni. Čas bi bil, da bi se tega zavedli in pričeli pametneje delati.

TREPLAŠENE KOKOŠI

Glasni pok, ki smo ga pred tednom slišali iz Trsta, ni povzročila nova bomba, temveč le napihnjen škrnicelj, ki so ga počili Italijani. Tito, kot sicer ni nedolžen, to pot ni bil kriv za italijanski prepleh. Če pomislimo, je zadeva nad vse smešna. Hrabra italijanska vojska, ki jo je Zapad opremil, da bi bila pripravljena za obrambo pred Sovjeti, za rožlja z orožjem proti svojemu sosеду, ki ga tudi opremlja Zapad. Goričane vznemirja ropot tankov po mestu. Zapadni poslaniki v Rimu morajo zgodaj vstati, ker jih kliče italijanski ministrski predsednik. Svetovni časopisi imajo mnogo dela. In vse to zaradi tega, ker se italijanski politiki razburijo kot kokoši, ki kokodakajo in frfotajo, če jih preplašiš.

Smešno je - a je obenem tudi žalostno, kajti gre se za našo zemljo in naše ljudi. V vaseh Beneške Slovenije trpe zaradi množice vojakov, ki je zasedla položaje, da brani mater Italijo. Žalostna mati s takimi sinovi! Preplašili so se, kot vse kaže, zato, ker je vlada hotela odvrniti njihovo pozornost od domačih težav, ki jih tarejo. Namesto da bi se resno zavzeli za dvig svoje dežele in jo rešili pred domačim komunizmom, si izberejo kos zemlje, za katerega se pričkajo z malimi Slovenci, da mu posveta vsó svojo pozornost, ker jim baje tako velevala italijansko srce. Edina možna posledica bo, da bo njihova strpnost do slovenske manjšine še manjša in njihova objestnost še večja kot doslej. Rešitev, ki v mnogočem zavisi od sposobnosti ljudi, da v miru živijo drug ob drugem, bo še dlje kot doslej.

Zelo nespametno pa bi bilo, če bi laško kokošje obnašanje in njihova neumnost dvignili ugled Tita kot branilca slovenskih narodnih interesov. Bilo bi zmotno in nevarno, če bi smatrali, da je komunistom kaj drugega pri srcu kot oblast in interesi njihove lastne klikke. Če je mogoče narodna čustva uporabljati v ta namen, da ljudi navežejo nase in dobe pri njih vsaj nekaj opore, toliko bolje zanje. Zelo prav jim pride, če morejo povezati Vatikan z italijansko politiko in Cerkev s tako prikazano proti-narodno politiko Vatikanu. Na ta način bijejo svojega glavnega nasprotnika, Cerkev, ki preprečuje, da bi komunistični podložniki padli tudi v duhovno suženjstvo in tako onemogoča, da bi se komunizem usidral v dušah, odkoder bi ga bilo zelo težko pregnati.

Italijani, v kakršen koli političen plašč se odevajo, so v veliki meri krivi za titovstvo in komunizem med primorskimi Slovenci. Ko jih prevzema politična požrešnost, nestrpnost in nasilnost, nastopa Tito in govori kot branilec narodnih interesov. Na mestu je odločno in resno svrtilo: komunisti ne poznajo narodnih interesov.

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

GLEDALISKI UKREPI ZARADI TRSTA

Prejšnji petek je kratka vest titovske agencije JUGOPRES povzročila nesluteno razburjenje v Italiji, ki je odjeknilo po vsem svetu. Vest je govorila o stališču "beograjskih krogov" do govora italijanskega ministrskega predsednika g. Pelle, ki je skušal svoj slabotni položaj v parlamentu okrepiti z bobnanjem na tržaška čustva Italijanov. "Mnoge beograjske osebnosti" naj bi po omenjeni vesti bile mnenja, da je treba jugoslovansko stališče glede Trsta "na novo pregledati", kar bo "po splošnem mnenju" imelo "posledice, kot jih vsiljujejo okolnosti, ki jih povzroča proces hladne aneksije Trsta s strani Italije". Ta zapleteni stavček je imel na Italijane isti učinek, kot da bi kokošim rekel "ššš". Izjavili so, da ga tolmačijo kot napoved, da misli Tito anektirati jugoslovansko cono tržaškega ozemlja. In napravili so nekaj teatričnih ukrepov. Vlada se je sestala takoj naslednje jutro. Dopusti v vojski so bili ukinjeni. Dve diviziji sta se premaknili bližje k meji. Nekaj vojnih ladij je priplulo v Benetke. Po Gorici so ropotali tanki. Vse to bi nikakor ne moglo prepričati Titu, da anektira cono B, če bi se mu zahotelo, saj jo ima že itak v popolni oblasti. Toda namen je bil drugačen in podprli so ga diplomatski koraki. Angleški poslanik ter ameriški in francoski odpravnik poslov (poslanika sta na počitnicah) so bili klicani k Pelli, ki jih je opozoril na njihove dolžnosti kot podpisnice mirovne pogodbe in zloglasne tristranske izjave, naj se Trst vrne Italiji. Sledilo je nekoliko izsiljevanja: Italija je zvesta Atlantskemu paktu - je rekel g. Pella - toda ne more dovoliti, da bi bile teptane njene koristi.

Italijanska predstava ob tej priliki je bila vsaj tako učinkovita kot slavnostna koračnica v Aidi. V naglici so jo nekateri na Zapadu vzeli resneje, kot pa se jim je kasneje po premisleku zdelo primerno. V časopise je prodrila v nedeljo in takrat običajni angleški časopisi pre-zaposleni z ljubezenskimi in morilskimi škandali, da bi mogli posvetiti mnogo pozornosti ponovnemu vzburju starega problema. Le SUNDAY EXPRESS je razprostrl čez celo prvo stran debel naslov o Titovi grožnji Trstu. Resni OBSERVER je trezno poročal o preplahu na prvem mestu, ostali časopisi pa so se v glavnem zadovoljili s kratkimi vestmi. Naslednji dan je bil za Italijane poraznejši. Z žalostjo so kasneje ugotovili sami italijanski časopisi, da je "celo ugledni TIMES potegnil s titokomunisti". V resnici ni bilo časopisa, ki bi se po celodnevem premisleku še pustil razburiti zaradi italijanskih gledaliških sposobnosti. Poročila so zavzemala prve strani in TIMES ter DAILY TELEGRAPH sta jim posvetila dolga uvodnika, toda kazal se je rahel posmeh in nejevernost, da bi Jugoslovani res nameravali podvzeti kake drastične korake v coni, ki jo že imajo tako in tako v rokah. Od aneksije bi ne imeli nobene praktične koristi, pač pa bi se izpostavili kritiki Zapada, kateremu se pač ne žele za meriti s takimi malenkostmi. Precej splošno je bilo mnenje, da je rimski preplah le zamisel Pellove vlade, ki bi se rada utrdila na ta način, da strne narod v borbi za Trst, ker ga ne more strniti v borbi za važnejša notranja vprašanja Italije.

NEW YORK TIMES je pisal, da bi prava eksplozija zaradi Trsta pomenila tako nesrečo za ves začetni svet, da bi bilo blažno, če bi jo sprožili. Po mnenju lista bi bila edina pravična rešitev tržaškega vprašanja plebiscit, "ki bi se že davno moral izvršiti". NEW YORK HERALD TRIBUNE je bila mnenja, da razdelitev tržaškega ozemlja obstoja že toliko časa, da bi mogla nuditi osnovo za končno rešitev.

Titovski komentariji so posmehljivo kazali na neprilike rimske vlade, ki da jih je hotela prikriti z lažnim alarmom glede Trsta. Sledilo je uradno zanikanje namenov o priključitvi cone B. Nato je sledila protestna nota zaradi zbiranja italijanskega vojaštva na meji proti Jugoslaviji in zaradi kršitve meje, ki jo je prekoračila neka italijanska patrola za celih 50 metrov. Italijani s svoje strani so priredili novo predstavo: prikazujejo, kako je le odločen nastop italijanske vlade prepričal titovcem aneksijo cone B in kako je tako junaštvo in pogum Italijanov - pod vodstvom Pelle, seveda - rešilo Trst za Italijo - za kar so potrebni italijansko omejeni možgani, če naj temu verjamejo. (ps)

ATTLEE PLAČUJE ENO STOLJUBNOST

Jugoslovanski planerji, ki so načrtovali potovanje g. Clementa Attleeya, mu najbrž niso po vročem jadranskem soncu zato namenili mirno planinsko okolje in gorsko svežino Bleda, da bi tam s hladno glavo premislil in z jasnimi besedami povedal to, kar je videl lepega in nelepega po Jugoslaviji. Na Bled so ga poslali pač zato, ker je "kinč nebeški" in priprava za vstop na Brione, kjer so ga čakali sami oni prezident države - Tito.

Skoraj trideset tujih in jugoslovanskih časnikarjev je na Bledu vpraševalo in poslušalo g. Attleeya na tiskovni konferenci o njegovih vtisih in sodbah. Vodilni britanski tisk je poročal o tej konferenci stvarno: o dobrih in slabih straneh. S tem pa se niso mogli pohvaliti jugoslovanski časopisi, ki so enostavno izpustili tisti del, ki za domači politični sistem ni bil ugoden. BORBA je kritiko pobarvala in jo prikazala v lepši luči. Pet dni kasneje in na sam dan Attleejevega odhoda z zagrebškega letališča, 23. avgusta, je BORBA objavila pismo Titovega življenjepisca Vladimirja Dedijerja, ki je kritiziral poročanje te vrste. Morda tovariš Dedijer tako neredno bere BORBO, ali pa se je g. Attlee sam pritožil gostiteljem, da niso točno poročali o njegovih izjavah. Naj bo že kakorkoli, Dedijer je ponarejanje kritiziral kot pomanjkanje vere v novi socialistični red države in naročal, da se tisk ne sme bati poročanja tudi o kritičnih mnenjih tujih obsikovalcev. Urednik BORBE ni hotel ostati kriv. V odgovoru Dedijerju je vso krivdo zvrnil na svojega pomočnika ker da je "izvrgel" bistveni del Attleejeve izjave, ne da bi se posvetoval s svojimi predstojniki.

Dirka z enim konjem

G. Attlee je na tiskovni konferenci izjavil, da je napredek Jugoslavije v težavnih prilikah naredil nanj globok vtis. Na vprašanje je odgovoril, da je občutil svobodo in dobro tovarštvo, a je dodal, da ne more govoriti o polni demokraciji, dokler ne bo dovoljen obstoj tudi drugim političnim strankam, ki bi bile opozicija dosežani nekontrolirani vladni komunistični partiji. "V našem smislu ni mogoče govoriti o polni demokraciji pod enopartijskim režimom. To je stvar, ki jo je tu treba preučiti. Odsotnost tekmujočih političnih strank napravlja politično življenje dolgočasno - podobno konjski dirki z enim samim konjem." A. Attlee je priznal, da prav tak političen sistem zelo otežkoča sodelovanje med Jugoslavijo in zapadnimi socialističnimi strankami. Obžaloval je, da ni mogel kot "vodja opozicije v britanskem parlamentu srečati sebi enakega" v Jugoslaviji. Na vprašanje titovskega časnikarja, če je kljub tem razlikam občutil obstoj svobode v Jugoslaviji, je odgovoril, da jo je. "Toda rad bi videl dopolnjeno to svobodo s svobodo snovanja političnih strank, ki bodo tekmovali na parlamentarnih volitvah".

Krepko je povedal svoje mnenje tudi o jugoslovanskih delavskih zvezah. Ne zdi se mu, da niso demokratične, pač pa da nimajo nobene prave vloge. Ni se mogel strinjati n. pr., da delavci nimajo pravice stavkati samo zato, "ker se v socialistični državi to ne pojavlja". Takšno stališče je v osnovnem nasprotju z zapadnimi delavskimi pogledi.

Z Bleda se je g. Attlee podal za štiri dni na Brione, kjer je svoje vtise brez dvoma povedal tudi Titu, kot je napovedoval londonski TIMES.

(ds)

ZA SLOVENSKO DRŽAVO

Chicago, 25. avgusta. Od našega dopisnika.

V treh letih, odkar je Akcijski odbor za slovensko državo pričel pobirati podpise na svojo Slovensko izjavo, je krog njegovih somišljenikov občutno porasel. Dasi je g. dr. Ciril Žebot v "Krogu" 27. junija v Clevelandu navedel številko 400 podpisnikov, vendar v "Slovenski narodni zvezi", ki je nekaka frontalna organizacija Akcijskega odbora, računajo na blizu 300 članov. Ko se bo prve dni septembra sestal Akcijski odbor v Torontu, najbrž ne bodo razpravljali samo o njegovi razširitvi, kot mi je bilo rečeno, ampak utegnejo tudi preučiti, kako izpolniti dano obljubo pred 3 leti, da si bodo podpisniki Izjave demokratično izbrali svoje predstavništvo. Doslej namreč Slovenska narodna zveza ni volila Akcijskega odbora in je bil drugi stvarno kum prvi.

CERKEV IN REŽIM

Trst, 23. avgusta. (Od posebnega dopisnika)

Uspelo mi je sestati se z obiskovalcem iz Ljubljane, za katerega morem reči, da je po svojem položaju dobro razgledan, vendar pa v pripovedovanju in opisovanju razmer v Sloveniji pozna mero ter dovoljuje obstoj različnih barv med belo in črno. Zanj ni v komunizirani domovini vse ne gativno; mnogim pridobitvam "narodno osvobodilne vojne" priznava vrednost in dopušča, da v izjemnih razmerah in v dušechi vistsmerjenosti slovenski narod duhovno raste in politično zori.

Najin razgovor je prišel na odnos med režimom in Cerkvijo. Tu sem znanca iz domovine vprašal, kako da se je toliko slovenskih duhovnikov odobravajoče izreklo za novi zakon o verskih skupnostih in da je isto = časno obžalovalo, da ni prišlo do sporazuma med državno oblastjo in jugoslovanskimi škofi. Posumil sem namreč, da vse te izjave dekanov, prostov, gvardijanov in župnikov morda le niso v bistvu hudo posiljena za = deva.

Želja za sporazum...

Odgovor ni bil pritrdilen. Obiskovalec je smatral izjave za iskreno željo nižje duhovščine, da bi prišlo do sporazuma. Ne smatra, da je stvar bila le naročena od režima in da jo je moralo potem Cirilmetodijsko društvo izplejati. Proti temu govori dejstvo, da je pozdravilo napovedani se stanek med oblastjo in hierarhijo mnogo duhovnikov, ki niso cirilmetodarji. Enako je dalo ugodne izjave za novi verski zakon precej duhovnikov izven društva. Toda s tem ni rečeno, da je vseh 500 včlanjenih duhovnikov (nekako polovica slovenske nižje duhovščine) klonilo in da so kot papagaji ponavljali, kar jim je naročil Lampret ali Mikuž, ki sta brez dvoma pokvarjena prisklednika. Kajti kljub temu, da je režim hotel z ustanovitvijo duhovniškega društva ustvariti nekako svojo sindikalno organizacijo v težnji, da bi tako oslabil vpliv Vatikana, je lahko režim danes z njo vse prejšje kot zadovoljen. Razen redkih propalih posameznikov, režim dejansko slovenske duhovščine, tudi tiste včlanjene v Cirilmetodijskem društvu, ni spravil pod svoj vpliv. In čeprav ljudje na splošno o tem stanovskem društvu nimajo najboljšega mnenja in ponekod celo zamerijo duhovnikom, ki so v njem včlanjeni, uživa Cerkev kot taka s svojimi nižjimi in višjimi predstavniki v Sloveniji velikanski ugled. Večji kot pred vojno. Navkljub oblastni akciji, da bodo posetniki cerkva izgubili državno službo, (danes je ta nekako dve leti stara stvar že dokaj zvođenela,) so slovenske cerkve danes polne. Je sicer res, da je versko življenje mnogo izgubilo na zunanjem blesku, toda ima zato več duhovne vsebine. Težišče duhovniškega udejstvovanja se je popolnoma premaknilo na versko področje - odtod tudi tak porast ugleda slovenske duhovščine. Za to govori končno tudi izid ljudskega štetja glede vernosti državljanov.

Pa vendar, kaj je potem vzrok tako ugodnemu odmevu novega zakona in še prejšje sestanka med komunisti in škofi? Če je duhovščina spoštovana in če so cerkve polne, kaj je potem nižji duhovščini še treba želeti stikov s komunistično oblastjo?

...in vzroki

Moj znanec je pohitel v mislih nazaj v prva leta po "osvoboditvi". V tedanjem hudem nasprotstvu do Cerkve se je režim v glavnem znesel na nižjo duhovščino. Obiskovalec ni vedel točnega števila vseh doslej zaprtih duhovnikov, a predvideval je, da jih je bilo precej stotin. Če bi prišlo spet do novih preganjanj, se nižja duhovščina boji, da bo najbolj padlo spet po nji. Če se kaj pripeti škofu, zve za to svet in titovcem ni prijetno. Župniku v zakotni vasi pa se lahko mnogo pripeti, ne da bi sploh kdo za to izvedel. Niti malo jih ne ščiti javno mnenje zapada. In škodo od preganjanja duhovnikov bodo posredno imeli spet le verniki, ki bodo ostali brez duhovnikov in bodo imeli zaprte cerkve.

Komunistična oblast je iznajdljiva, kar se le da in pritisne, kjer ji najboljše kaže. Četudi bodo na vrhu govorili o svobodi vere in o demokraciji, bodo krajevne oblasti in komunisti na različne načine grenili življenje duhovnikom in jim nagajali z vso hudobnostjo. Dogodilo se je, da so duhovniku očitali nemoralnost, čeprav popolnoma brez osnove, in ga tako zlomili. Hudo breme je nadalje davčni vijak. Najbolj pa se duhovniki boje procesov zaradi medvojnega stališča. Nobena tajnost ni, da je bila slovenska duhovščina z zelo redkimi izjemami protipartizansko usmerjena. Nič lažjega ni, kot da tako usmerjenost komunistično sodišče prebarva v sodelovanje z okupatorjem.

To so vzroki, da si nižja duhovščina želi mirno sožitje z državno oblastjo. Prav dobro se zaveda, da je njen položaj mnogo težji od položaja škofov, ki jih vsaj deloma ščiti zapadno javno mnenje. Nič čudnega ni da se svetovni tisk zanima le, če se kaj neprijetnega dogodi kakemu škofu. Saj je vendar škof. Čeprav je deležen hujšega pritiska od vrhov oblasti, se vendar lahko naslanja na svojo cerkveno avtoriteto. To pa seveda ne pomeni, da bi škofje bili a priori proti sporazumu, saj so se končno odzvali in šli na sestanek s Titom in posebno komisijo Izvršnega sveta glede ureditve medsebojnih odnosov. Toda mnogi duhovniki pa tudi verniki so pri tem čutili, in komunistični tisk je tako tudi pisal, da škofje, ki so se pogajali, niso izražali svojega stališča, ampak stališče, ki jim je bilo naloženo po disciplini.

Toda takšen sporazum ali sožitje med režimom in Cerkvijo bi imelo tudi svojo senčno stran: papir namreč vse prenese in oblast lahko vsak zakon ali sporazum izigrava po mili volji, če ima od tega koristi. Tu se potem vsiljuje edina razlaga, ker so brez dvoma duhovniki morali predvideti takšno možno izigravanje, da je namreč prikladnejša politika čim manjšega odpora Cerkve do režima; tako bi imela oblast čim manj vzrokov za preganjanje. Vernost da zaradi tega ne bi trpela, ker so cerkve polne in duhovščina spoštovana.

Ko sem se poslavljaj od znanca in mu naročal, naj pozdravi našo domovino, sem se ob novih spoznanjih vpraševal, koliko tega je svobodni Slovenec dojel, kar se dogaja v "vicah pod Triglavom" in kako je izrabil svoje spoznanje.

DRŽAVLJANI IN VERA

V Jugoslaviji so objavili izid ljudskega štetja, koliko ljudi veru je. Kot smo že poročali (KT 113) so se jugosl. državljani 31. marca letos tudi izjavljali, ali pripadajo k določeni veroizpovedi ali pa so brez vere. Tako ima po tej statistiki Slovenija 88.4% vernih ljudi, oziroma 86.4% Jugoslovanov veruje v Boga. Brezvernih Slovencev je torej 11.6% odn. 13.6% brezvernih Jugoslovanov. Izid je poraz za komuniste, saj so se vsi partijci zase in za otroke izrekli proti veri, od režima neposredno odvisni nameščenci pa so gotovo dobro premislili, preden so zapisali svoj "verujem".

Poleg napadov "razjarjene množice" in "neodgovornih elementov" na splitskega pomožnega škofa dr. Franca in hvarskega škofa dr. Pušiča (KT 123), je zapadni tisk zadnje te dne poročal o treh novih izpadih. To pot gre za katoliškega škofa Banje Luke dr. Čelika in pravoslavniha dr. Kostića, episkopa iz Banje Luke in dr. Krulja, metropolita iz Sarajeva.

Oba banjaluška škofa sta bila ločeno napadena s paradižniki in jajci ter prisiljena zapustiti škofijo. Dr. Nektarije Krulj, ki se je mudil na obisku v manastiru Ozren na neki verski svečanosti, pa je bil od "množice" tepen in pobit na tla, kjer je zadobil več poškodb. Nato mu je "množica" prepredila vrnitev v Sarajevo.

Uradno jezo so si zaslužili tudi muslimanski hodže v Bosni, ki so "krivo tolmačili" zakon o verskih skupnostih in so baje pripovedovali ljudem, da jim zakon nalaga udeleževanje pri verskih obredih in podpiranje duhovnikov.

Zanimivo je opaziti, da katoliški dostojanstveniki nikakor niso edine žrtve napadov in sovraštva komunističnih oblasti. Tudi Sv. Sinod še zmeraj ni uredil odnosa do pravoslavniha duhovniškiha združenja. Tako postaja nekoliko težavno dokazovanje, da je le Vatikan s svojo italijansko politiko sovražnik novega reda v Jugoslaviji. (ds)

LASTNO SPOZNAVANJE

Razprava o kulturnih in političnih odnosih Slovencev in Srbov, kolikor jo je doslej - do prve svetovne vojne - priobčil g. Fran Erjavec v GLASU KANADSKIH SRBA, je pred kratkim izšla v knjižni izdaji. Takoj pripomnim uvidoma, da v knjigi pogrešam indeks in pa pod črto podrobnih navedb virov, od koder je pisec jemal citate in zaključke. Prvega v časopisu ni moglo biti, drugo bi lahko bilo obakrat. Motijo tudi zgolj številčne oznake posameznih poglavij. Iz prijetnega pripovedovanja in tudi večkrat nepotrebnih pridevkov (kot "cinični car Franja Josip" ali "perfidni Habsburg" itd.) sklepam, da je bila razprava namenjena širokemu krogu GLASOVIH bralcev in ne toliko redkih študentom naše politične zgodovine, četudi bodo ti v njej dobili važen pripomoček za svoje študije.

Toda kljub tem pomanjkljivostim knjiga sama na sebi ne izgubi na svojem pomenu. Prav zaradi skrbno zbrane in lepo podane obilne snovi, je knjiga vsakemu našemu človeku, ki se količkaj zanima za našo preteklost dragocen vir za njeno pravilnejše razumevanje. Kdor hoče namreč razumeti ali ocenjevati sedanost, mora poznati preteklost, ker je življenje vsakega naroda stvar njegovega organskega razvoja. Slovenska zgodovina se ne prične z ustanovitvijo Komunistične stranke ali pa Osvobodilne fronte, pa tudi ne z "ujedinjenjem". To poslednje pa bo bolj razumljivo mnogim, ki bodo preučevali srbsko-slovenske odnose, kakor jih je popisal g. Erjavec. Dasi sega ta razprava le do sredine leta 1914, se vendar že kažejo iz nje nekateri pomembni činitelji, ki bodo kasneje v skupni državi postali tako odločilni in celo usodepolni. Tu mislim zlasti na nitarizem, ki je po zedinjenju zavzel tako skrajno smer, četudi so ga pred prvo svetovno vojno dosledno odklanjali največji slovenski možje.

V nerazumljivi revščini ali površnosti, kot imamo Slovenci obdelano svojo zgodovino zadnjih sto let in še posebej v skoro popolnem pomanjkanju spominov slovenskih političnih vodnikov izza "Pomladi narodov", je zato pričujoča razprava kot tudi "Slovenski nacionalno politični program v svojem zgodovinskem razvoju" od istega avtorja (v argentinski SLOVENSKI BESEDI) vesel dogodek. Česar si bodo mnogi želeli, bi bil še drugi del, ki naj bi obdelal dobo med prvo svetovno vojno in predvsem od zedinjenja do razpada države. Kaže, da je g. Erjavec mislil na to, sicer ne bi te razprave označil kot "knjigo prvo".

Zelo napačno bi bilo zaključevati iz študije o slovensko-srbskih odnosih kakršnokoli fobijo ali filijo g. Erjavca, kar se sicer pri nas tako rado zgodi. Če bi kdo le dobil kak tak vtis, si je lahko svest resnega zaključka, ki ga ne more biti samo iz razprave ene dobe, ki je bila bogata na srbsko-slovenskih kulturnih stikih. Kakršnokoli zaključek bi utegnil biti mogoč šele po objavi drugega dela in analogne študije slovensko-hrvatskih ter hrvatsko-srbskih odnosov. Politično-zgodovinsko delo g. Erjavca zlasti v zadnjih letih bi nasprotno govorilo, da si prizadeva, kolikor je v izrednih emigrantskih prilikah mogoče, nepristransko raziskovati in podajati našo zgodovino. (ps)

F. Erjavec: "Slovenci i Srbi", Windsor, Ont., 1953. Založba: Glas kanadskih Srba. 172 strani. Cena 1 dolar (7 šilingov). Nekaj izvodov je mogoče dobiti v upravi Klica Triglava.

Nepismenost v Jugoslaviji: Sredi l. 1948 je bilo v državi 25.4% nepismenih (pismenih 74.6%). Koncem marca letos pa je bilo prvih za 5 desetink odstotka manj, torej 24.9% (oz. drugih 75.1%). Po republikah je bilo stanje naslednje:

Bosna-Herceg: 39.4%; Črna gora: 24.7%
Makedonija: 32.1%; Hrvatska: 15.4%
Srbija: 26.0%; Slovenija: 1.8%

Odstotek nepismenih v Srbiji je visok predvsem zaradi Kosmeta.

Planinski pisatelj prof. dr. Janko Mlačkar je umrl v Ljubljani.

Na manchesterski univerzi bo od 21. oktobra dalje šest lekcij o "Razvoju komunistične države" - študija političnih ustanov v Jugoslaviji danes.

Dvajset angleških vojnih sirot se je vrnilo iz enomesečnega letovanja v Jugoslaviji, kjer so bili Titovi gostje.

J a v n o m n e n j e

PABERKI: G.urednik! Kar ste zadnjič objavili pod Razgledi, je precej relativno. Mislim, da ste s tem naredili več škode, kot koristili. Saj so izjave sem in tja resnične, vendar bi bilo treba - da je objektivno - podati tudi niz drugih sodb, ki niso v skladu z omenjenimi sodbami. Kako je v Ameriki, bi kdo drugi marsikaj pozitivnega tudi navedel. Tudi s takimi članki ne boste reformirali NO, čeprav bi bilo treba in bi bilo bolje, če bi se reformiral. S takim pisanjem le še bolj cepite sile. Kar zadeva pa Cerkev in narodnost in Vatikanske monsijnorje, je tudi zadeva zase in samo tako namigavanje ali kazanje nepravilnih točk le škoduje, če se še kaj več in kaj pozitivnega ne napiše sraven.

C.G.

G.urednik! Ing.Z. je moško zapisal, da je med begunci še mnogo ljudi, ki bi želeli, da se razmere zares spremenijo. Tako je in zato ne bomo obupali. Treba pa je vedeti, da je pametno delati samo za tiste stvari, ki jih je mogoče uresničiti. Tako si bomo prihranili razočaranja.

P.K.

G.urednik! Nacionalizem in vera sta dve različni stvari. Ako Lahij gojijo nacionalno zavest, jim tega ne moremo zameriti, kot nihče ne more zameriti nam, ako jo gojimo mi. Razlika nastane, ko nacionalizem preide v šovinizem. Šovinizem - rasni, klasni, verski ali nacionalni - je paganstvo, ker je proti osnovnim božjim in človeškim postavam. Nacionalni šovinizem skrit pod cerkvenim plaščem pa je zločin proti cerkvi in mora biti obsojen javno in za vsak posamezen slučaj - a nikdar sumarno. Zato se ljudi, ki širijo narodno mržnjo pod versko pretvezo, ne smejo poslušati odn. se jim mora stopiti na prste a v primeru duhovnika se mu mora odpovedati poslušnost. Ako takemu duhovniku od povemo poslušnost, bo samo njemu v škodo, ne pa tudi veri. Ako je res, kar piše prof. L. iz Gorice, potem izgleda, da so se ta ki duhovniki ugnezdili tudi pri OSSERVATORE ROMANO. To pa tako blizu Sv. Stolice škoduje kajpak tudi ugledu Cerkve.

S.R.

G.urednik! Pisec C.C. iz Clevelanda je podal nekaj zelo ostrih obsodb brez vsakih dokazov. Rada bi videla, da podpre svoje trditve o dvojni nevi sv. maši v Clevelandu in Bridgeportu z zadostnimi dokazi. Težko se verjame, da je kaj takega zares možno. - Tudi se težko verjame, da bi slovenski duhovniki, v slovenskih šolah, učili slovenske otroke samo iz angleških katekizmov in ne najprej slovenskih.

J.C.&D.H.

G.urednik! Delajte za združenje Slovanov, piše v Vaših Razgledih in se mi zdi kot pripovedka iz tisoč in ené noči. Dr. I. je velik idealist in zasluži zato spoštovanje. Toda pogrēša realizma. Pri njem govori srce - in narodi, ki govore s srcem, so stalna igračka. Ta igračka preveč stane, kar smo občutili in še občutimo - tako mi v emigraciji kot narod doma. Slovanstvo so sanje, ki nimajo stvarne podlage. Večina slovanskih držav so danes sateliti Moskve. Kri vre, ob času bo prekipela - in kri bo tekla kot maščevanje nad tiranijo, pa naj bo ta ruska ali komunistična. P.F.

G.urednik! Steber Slovanstva - Rusija se je že zdavnaj zrušil. Rusi se čutijo velike, pa niso veliki po civilizaciji. Ali ni pomembno, da je Zapad tako laksko pristal na Jalti, da bodo slovanske države postale sateliti? Vedeli so, da bodo za nadaljnjih 100 ali 200 let izbrisali vse "vseslovanstvo". J.H.

PRIVLAČNOST ZA ANGLEŽE

Poleg gg. Attleeja in Bevana ter gđ. Jenny Lee, Bevanove žene, so mi nuli mesec obiskali Jugoslavijo - tudi novoimenovani stalni državni podtajnik v zun. ministrstvu Sir Ivone Kirkpatrick, parlamentarni podtajnik za zunanje zadeve v lordski zbornici Lord Reading ter b. laburistični minister za preskrbo g. George Strauss. Tekom septembra, po končanem obisku Kanade, pričakujejo v Jugoslaviji načelnika imperialnega generalštaba Sir J. Hardinga.

Dvajset dni je bival v Jugoslaviji tudi glavni tajnik švicarske socialistične stranke g. Jules Droz ki se je v Dubrovniku tudi sestal z g. C. Attleejem. Na povratku iz Stockholma pa se je za teden dni ustavil v Jugoslaviji glavni tajnik azijske socialistične konference Indonezijec g. Wieno. (Na sestanku biroja te konference v Indiji 10. avgusta so sklenili vzpostaviti tesnejše stike z Zvezo komunistov Jugoslavije

Za Socialni sklad 29. oktobra je g. Š.K. daroval £ 1.0.0. Bog plačaj!
 =====
 Enoletna naročnina za KLIC TRIGLAVA znaša 24/-, četrletna pa 6/- Za inozemstvo odgovarjajoča vsota z doplačilom za letalsko dostavo.